

RAB BEATRIX

Úton a jó tanárság, úton önmagam felé¹

AMIÓTA AZ ESZEMET TUDOM

Rám érvényes a mondás, hogy már az Isten is pedagógusnak teremtett, valahogy mindig a véremben volt a tanítás, az irányítás. Gyerekkorom nyarait gyakran nagymamámnál töltöttük, aki egy régi, nagy, átriumos udvarú házban lakott. A házat és az udvart a háború után felosztották több család között; aprócska parcelláin gondozta mindenki a maga virágait, konyhakerti növényeit. Emlékszem, milyen boldogan, felelősségemet átélve locsoltam a slaggal nagymamám óriási hortenziáit! Gyakran gyűjtöttem össze az udvar gyerekeit mint rangidős, és a legkülönfélébb játékokkal álltam elő. Sokszor játszottunk iskolá-

sat, ahol persze én voltam a tanár, máskor boltosat, ahol persze én voltam a mérleggel játszadozó boltos, vagy ha társasoztunk, mindig kötelességemnek tartottam nyerni. Nagymamám szelíd szóval, türelemmel terelgetett bennünket, okosan kihasználva az én „vezéri ambícióimat”. Ezek az emlékek – szavak, hangulatok, ízek és illatok – meghatározóak voltak a pályaválasztásomban és egész további életemben is.

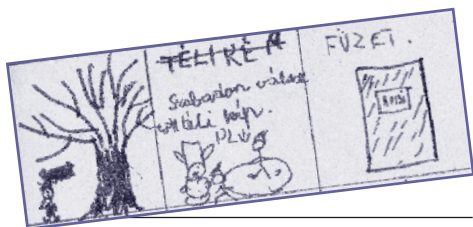
Később is szívesen tanítottam, korrepetáltam testvéreimet, rokonyerekeket, kiváltképp olyankor, amikor esetleg mosogatni, takarítani kellett volna. Hétvégenként pedig kiraktam kincseimet az íróasztalomra: színes papírokat, kacatokat, hulladékot, elromlott játékot, kartondobozt, ollót, ragasztót, szerszámokat... és

nekiláttam valamit csinálni, azaz *alkotni*. Volt, hogy minikönyvet írtam, volt, hogy ajándékot gyártottam sebtiben valamelyik családtagnak, vagy fölújítottam unokahúgomnak a kiszuperált babakábit. Miskulásra műsorral készültünk az öcsémrel, melyben én voltam a rendezvényszervező és a „porondmester”. Úgy harmadikos lehettem, amikor gyakorlatilag egy igazi

kiraktam kincseimet az íróasztalomra: színes papírokat, kacatokat, hulladékot, elromlott játékot, kartondobozt, ollót, ragasztót, szerszámokat

¹ Az írás az OFI *A jó pedagógus títka – sikerek és kudarok a pályán* témában 2014 júniusában kiírt és 2015 tavaszán értékelte pályázata egyik győztes dolgozatának szerkesztett változata.

rajz tanmenetet készítettem az öcsémnek és unokatestvéreimnek tartott foglalkozáshoz.²

A MERENGŐ

Alapjában véve szófogadó, jól tanuló kis-lány voltam. Talán senkinek sem tűnt fel, de utólag megállapíthatom – jártasságot szerzvéen efféle ügyekben –, hogy kissé figyelemzavaros lehettem, és talán vagyok ma is. Gyakran hoztak viszsza álmódoszásaimból tanítóim, tanárain „hová került el szép szemed világa” típusú mondatai, melyek akkoriban igencsak zavartak, és nemcsak a merengéseimben. A mai napig nagyon nehezemre esik – sokszor nem is sikerül – hosszasan, megszakítás nélkül, passzívan egy dologra figyelnem. Értekezleteken firkálgatnom kell, előadásokon szükségem van az audiovizuális ingerekre és az interaktivitásra, hogy hosszabban figyelni tudjak. Tudom, hogy ezzel sokan vagyunk így, viszont azt veszem észre, hogy ezt az ismeretet mégsem építjük be tanítási gyakorlatunkba: ha mi adunk elő, elfeledkezünk a tartós figyelem korlátairól általában, a figyelemzavaros gyerekekről már nem is beszélve.

Az alkotás mellett mindig érdekelt a természet, a növények, az állatok, a „hogyan működik”. Biológiából még megyei versenyen is sikeresen szerepeltem, majd

biológia tagozaton végeztem el a gimnáziumot. Gimnáziumi osztályfőnökömet – aki a biológiatanárunk is volt, és aki gyesről visszatérve, tele lelkesedéssel, szorgalommal, szeretettel vetette bele magát a tanításba és az osztályfőnöki teendőibe – majdnem példaképemnek tartom. Azért csak majdnem, mert alapjában véve más habitusú tanár volt, mint amilyen én akartam lenni. De az biztos, hogy vastagon benne van abban az elképzelésgombócban, amit tanáraimból, élményekből, benyomásokból, tapasztalatokból magamnak gyúrtam.

Ami a továbbtanulást illeti: eleinte óvó-nő szerettem volna lenni. Jobban vonzott

azonban a tanítás, és persze a természet, a biológia és az alkotás, a rajz. A következő gondolat így a biológia–rajz vagy biológia–testnevelés szakos tanárság volt, hiszen így taníthattam volna mind-

rajzfelvételin azt mondták, hogy „csak, ha beférek”, így minden vágyam az lett – és befértem

azt, amit szeretek. Ebből az elképzelésemből azonban akkor még nem lett semmi, folyamatos önbizalomhiánnyal küszködő énem és egyik gimnáziumi tanárom lesújtó ítélete miatt. (Középiskolában már volt néhány kettes-hármasom a reáltárgyakból, erre kérdezte, „hogyan is gondolom, hogy ilyen jegyekkel felvesznek engem tanárnak...”). Egyértelművé vált tehát a megoldás: tanítóképző! Mivel szerettem volna világot is látni, jelentkezési lapomat egy nagyváros tanítóképző főiskolájára adtam be, ahol sikeresen felvételiztem. Szakkollégiumot kellett választanunk. Hezitáltam a testnevelés, az irodalom és a rajz között, de mivel a rajzfelvételin azt mondták, hogy „csak, ha beférek”, így minden vágyam az lett – és befértem.

² Ennek a „tanmenetnek” a kis kockái láthatók a fejezetek elején.

TANTERV ÉS TANÍTÁSI GYAKORLAT

Nem mondom, hogy három csodálatos év következett – hiszen tudjuk, hogy miért van égető szükség a pedagógusképzés megújítására –, de még így is meghatározó élmény volt a főiskola. Az elvárásolt, önállótlán, álmodozó kislánynak egyedül kellett közlekednie, laknia, élnie az ismeretlen nagyvárosban. Nehezítette a helyzetemet, hogy a magam 18 évével gyakran néztek nyolcadikosnak, gimnazistának, amit természetes naivitásom csak fokozott. Mindezek ellenére – vagy épp ezért – hajtott a kíváncsiság, a megismerés vágya, kihívást jelentett minden probléma, konfliktus. Izgatottan vettem hát bele magam ebbe az új életbe. A tanulmányaim során voltak igen hasznosnak bizonyuló tantárgyak, ismeretek (például az óratervezés, óravezetés), és voltak haszontalannak tűnő, időrabló tevékenységek, megtanulandók is (például a tantervelmélet szövegghal-maza.) Keveselltem a gyermekirodalmat, pszichológiából tézisek helyett jó lett volna esettanulmányokkal foglalkoznunk. Megtanultam (majd a vizsga után ki is aludtam) didaktikai, pedagógiai fogalmakat, mégsem tudtam, hogyan fogjak hozzá az összeadás–kivonás megtanításához, és sejtelmem sem volt róla, hogy létezik tanári kézikönyv, melyből rengeteg hasznos információt kaphattam volna erre vonatkozóan. Önismeretet, kapcsolatteremtést, motivá-

pszichológiából tézisek helyett jó lett volna esettanulmányokkal foglalkoznunk

lást, önállóságot kellett volna tanulnunk, és minél több gyakorlatot szereznünk.

Szerettem a tanítási gyakorlatot, mert jól ment. Az egyik legfontosabb alapvetést akkoriban fogalmaztam meg magamnak: egy tanóra tervezésénél, tehát óravezetés írásánál feltétlenül végig kell játszani azt az órát, legalább fejben. Végig kell gondolni a felvetődő összes kérdést és válaszlehetőségeket, mindent! Majd harminc év alatt nagyon sok tanórát, vetélkedőt, iskolai rendezvényt terveztem meg ebben a szel-lemben.

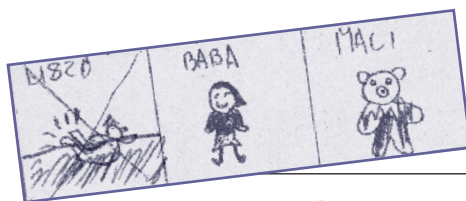
Saját hibámból is tanul- tam, egyszer például egy percről percre megter- vezett matematikaórámon az ellenőrzésre szolgáló fólia nem volt nálam. A hiányosság felismerésétől lebénulva minden választ

elfogadtam, ellenőrzés nélkül – a rosszat is. Ez megesett velem később egy nyílt órá- mon is. Arcpirító élmény volt! Kiszámol- hattam volna gyorsan az eredményeket, hiszen egy- és kétjegyű számokkal végzett egyszerű műveletek voltak ezek, ebben azonban megakadályozott a gimnázium- ban kialakult szorongásom. Biológia tago- zatosként gyakran nem álltunk meg mate- matikatanárunk előtt, aki sajátos nevelési és pedagógiai módszereket alkalmazott igen keményen és igen következetesen, ami többünkben teljes „debilizálódást” okozott. A legélesebben az az emlék él bennem, amikor az egyik osztálytársamat gyötörte a táblánál. A feladat (eredetileg egy egyenlet megoldása) két törtszám összeadására re- dukálódott. Nyilvánvaló volt mindannyi- unknak számára, hogy a műveletet a táblához kihívott áldozat normális körülmények között simán megoldaná, de a megszegye- nítő, cinikus megjegyzésekkel tűzdelt, dia- dalmas tanári „na, ugye, hogy még ezt sem

tudja” következtében száználmas dolgokat művelt a törtekkel. Ilyen bénító akcióktól rettegve, a bukás határán lavírozgattam én is négy éven át – jó néhány sorstársammal egyetemben – a matematikaórákon. Ugyan a főiskolán a legjobb matekosok között voltam, de visszamaradtak bennem a rossz érzések. Zavar, ha néznek, vagy fölöttem állnak, amikor számolok, és teljesen leblokkolok, ha gyorsan kell fejben számolnom, miközben figyelnek, várják az eredményt. Ezek miatt én nem tudok hálaival gondolni tanáromra, aki ugyan „belénk verte” a matematikát, de egy életre fogyatékosá tett bizonyos helyzetekben...

A főiskola utolsó évében kéthetes vagy talán egy hónapos tanítási gyakorlatomat szülővárosom egyik belvárosi iskolája iskolaotthonos alsó tagozatos osztályában, két valóban kiváló, alapos tanítónő mellett töltöttem. Akkoriban még mindenki komolyan vette ezt a gyakorlatot. (Sajnos ma sok felületes, kapkodó tanár szakos hallgatóval találkozom, akinek esze ágában sincs tanítani, csupán diplomára van szüksége, ritkán van szerencsém elhivatott, vérbeli pedagógusjelöltekhez. Talán az elmúlt évek reformjai megfordítják ezt a tendenciát.) Minden megnézett és megtartott órát megbeszélés követett, a legapróbb hibákra is felhívták a figyelmet, ezt követően pedig – a ma divatos szóhasználatnál élve – fejlesztő értékeléssel javítottuk azokat. Nem fukarkodtak a dicséretekkel, megerősítéssel sem. Hagytak kibontakozni, hagyták, hogy kipróbáljam magam, az ötleteimet, sőt, nem szégyellték, hogy ők is tanultak tőlem; gazdagodtam és gazdagíthattam. Ez a gyakorlat felért a főiskola három évével.

ez a gyakorlat felért a főiskola három évével

APRÓ TITKOK

Mikor végeztem a főiskolán, még nem volt különösebb gond az elhelyezkedéssel. A világot látott, immár diplomás, de még mindig elég gyámoltalan és halk beszédű

nagylányt édesanyja vitte el egy régi ismerőséhez, aki abban az iskolában volt igazgatóhelyettes és rajztanító, ahová végül 1984. augusztus 1-jei

dátummal fölvettek dolgozni. A jó hírű, testnevelés tagozatos osztályokkal is rendelkező, belvárosi általános iskolában egy barátnőmmel egyszerre kezdtük tanítói pályánkat egy-egy első osztályban. Mellénk állítottak egy összeszokott tanítópárost, így egyikünk magyarosként a matekoshoz került, másikunk pedig matekosként a magyaroshoz. Akkor nem is érzékeltük, de ez ideális állapot volt számunkra, a két tanító igazi mentorként működött mellettünk. Ott volt a minta a szemem előtt, csak nézni kellett, másolnom a jól működő dolgokat, a szerintem nem jól működőket pedig a saját elképzeléseimhez alakítanom. Először csak hospitáltam. Utána ketten tanítottunk, aztán csak én, de mentorom bent ült az órán, majd két hét múlva már egyedül lehettem a gyerekekkel.

Nem kérdezhettem őket, hogyan szoktak ebédelni menni, mit kell hazavinniük, honnan lehet labdát kérni, ha az udvaron vagyunk, hiszen ők sem tudták. Kicsit félős, az izgalomtól néha még be is pisilő, kíváncsi kis elsősök voltak, ránk várt a

„beszoktatásuk”. Annak ellenére, hogy az első osztály a legnehezebb időszak az alsó tagozaton (mivel ekkor szocializálódnak a gyerekek az iskolára, meg kell őket tanítani füzetbe írni, padban ülni, tanulni, jelentkezni), nagyon jó volt, hogy velük kezdtünk, és ezáltal mi alakíthattuk ki a szokásrendjüket. Ez

a *másik alapvetés*, melynek fontosságát a mai napig vallom. Ha adok házi feladatot, de számomra sem fontos a megoldása és a megoldás megbeszélése, akkor nyilvánvaló, hogy a gyerekek sem fogják szükségesnek érezni az elkészítését. Ha megígérem, hogy a következő órán ellenőrizni fogom a felszerelést – mert az utóbbi időben annyira hiányos volt, hogy nem tudtak emiatt rendszeresen dolgozni a gyerekek –, akkor bizony rá kell szánnom az időt, az energiát és tételesen végig kell néznom azokat a felszereléseket, és demonstrálnom kell, miért van rájuk szükség, különben hiteltelen ijesztgetéssé értéktelenednek a szavaim, és idővel én is hiteltelen leszek.

Én tanítottam a matematikát, a környezetismeretet, a rajzot és a technikát. Bármikor elakadtam (többnyire tantárgy-pedagógiai kérdésekben), csak „átszaladtam” a párhuzamos osztályba gyorssegélyre, és máris működött tovább a dolog. Persze voltak konfliktusok is, pont a szokások miatt. Elég sokáig egyáltalán nem tudtam odafigyelni arra, hogy az osztályterem tiszta legyen, a padok rendezetten álljanak. Ez nem meglepő, hiszen a saját dolgaim rendben tartása sem nagyon ment, szegény pedáns édesanyám sokszor fogta a fejét, sóhajtozott, amikor otthon meglátta a szobámat! Nagyon szégyelltem viszont tanítványaim előtt, hogy kolléganőm mindennap azzal kezdett a műszak

átvételekor, hogy indulatosan helyére rángatta a padokat, összeszedte a szemetet, és rendet rakatott a gyerekekkel a padjukban. Ezt a leckét – ha kicsit sokára is, de – alaposan megtanultam, fontosságát pedig nyilván nem kell részleteznem.

Egy sor olyan apró titkot lestem el, tanultam

meg, kaptam ajándékba ettől a két tanítótól, melyekből ma is profitálok. Lelkiismeretesek voltak, nyitottak, segítőkészek: pont olyanok, amilyen mentorként én is szeretnék lenni. Még egy dolog volt, ami azóta elveszett, és nem tudom, hogyan lehetne visszahozni: volt *időnk*, nem rohantunk, pedig akkoriban még mindennap ötig dolgoztunk az iskolaotthonban, gyakran helyettesítettük a párunkat betegség vagy továbbképzés miatt, akár hetekig egész nap dolgozva, de mindig teremődött

idő és energia az órák, a problémák megbeszélésére, az odafigyelésre... Ezt manapság nagyon nélkülözzük. Kis osztályomat hat éven át tanítottam, kísértem, összenőttem ve-

lük. A mai napig, ha találkozom bármelyikükkel, az a kisgyerekek néz rám, aki elsőben volt. Nagyon sokat segítettek pedagógussá érésemben ők is.

Az igazi pedagógussá váláshoz vezető utam egyik állomása egy furcsa kis epizód volt az első évek valamelyikében, de a mai napig dolgozik bennem. Minden percet igyekeztem hasznosan, aktívan tölteni első osztályommal, például a játékidőben, levegőzések alkalmával önfeledten kidobóztam, bújócskáztam tanítványaimmal. Nem nagyon fűlt hozzá a fogam, hogy az udvaron beszélgető kollégákhoz menjek. Egy nap aztán odajött hozzám az egyik tanítványom, egy igen kritikus, jó szociális

különböen hiteltelen
ijesztgetéssé értéktelenednek
a szavaim

elveszett, és nem tudom,
hogyan lehetne visszahozni:
volt időnk, nem rohantunk

érzékkel és gazdag érzelmi intelligenciával rendelkező kislány, és kis bevezető után nekem szegezte a kérdést: „Tanító néni, miért mindig velünk van, miért nem megy oda a többi tanárhoz, miért nem velük van?” Nem is emlékszem pontosan, mit válaszoltam a kérdésre, ami az ő esetében csupán hirtelen támadt, őszinte érdeklődés volt, a válasz talán már nem is érdekelte. Nekem viszont föladta a leckét! Elszegyeltem magam. Hiszen én már a katedra másik oldalán állok, én már nem a legnagyobb gyerek, a korelnök vagyok ebben a csapatban, hanem én vagyok a *tanító*. Ezt várják el tőlem a gyerekek, a kollégák, a szülők és a társadalom.

Ezen a belső konfliktuson dolgoznom kellett, vállalom kellett végre a felnőtt szerepét a cinkos nagytésztév helyett. Pályám során ez volt az *egyik mérföldkő*.

A *másik mérföldkővet* egy megyei bemutatóóra való felkérés jelentette. A rajz szakkollégiumon főiskolai rajztanárom „megfertőzött” a népi kultúrával. Szókimondásom szerint ezt a tanáromat sem kedveltem, pedagógiai módszereit csak azért jegyeztem meg, nehogy valaha is éljek velük, viszont amiről és ahogyan beszélt, az belém ivódott, magával ragadott. Azóta is bennem van, és adom tovább. Ennek következtében egy sajátos, mondhatni kísérleti rajztanítást végeztem az osztályomban. Nagyon alaposan készültem – különösen lélekben – a rajzórákra, igyekeztem megszerettetni a meséket és a rajzolást a gyerekekkel is. A rajzfeladatokat két csoportba soroltuk: fényképrajzok, amikor valóság-hűen kellett ábrázolni, illetve meserajzok, amikor különböző illusztrációs, absztrakciós, fantáziamozgató, kreatív feladatokat kaptak a gyerekek. Lehet rajta vitatkozni, hogy jó-e ez a csoportosítás, kellett-e egyáltalán. Pályakezdőként én úgy ítélem meg,

hogy a gyerekek által könnyen értelmezhető és szakmailag is elfogadható. Alaptézisem volt, hogy a „gyerekek alapvetően tudnak rajzolni, egészen addig, amíg az okos felnőttek el nem kezdik őket megtanítani rá”. Dicsérettel és biztatássalelve zajlottak a rajzórák, melyeket mindannyian nagyon szerettünk. A gyerekek megnyíltak, én pedig csodálatos színvilágú, mesés motívumokkal telerajzolt munkákban gyönyörködhettem, és büszkélkedhettem velük.

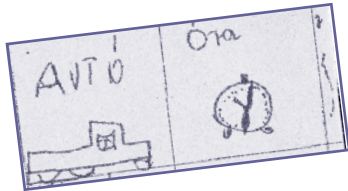
Gyakran lépett be a rajzórák végére a testnevelést tanító kolléganő – aki, mint később megtudtam, történetesen megyei szakfelügyelő volt – és megnézte az órai termést, majd a kíváncsiság behozta egy-egy órára; sokat beszélgettünk a gyermekmunkákról és az én elveimről is. Halk szavú, művészetek iránt élenként érdeklődő pedagógus volt,

nagy szükség lenne az ilyen friss és „szeretetcentrikus” szemlélet demonstrálására

aki – azt hiszem – elvetette a poroszos elveket, és tudott abban hinni, hogy minden gyerek eredendően jó. Ez a kolléganőm egy-két évi tanítás után megkérdezte tőlem, lenne-e kedvem bemutató órát tartani a megye tanítóinak. Nagy szükség lenne az ilyen friss és „szeretetcentrikus” szemlélet demonstrálására – mondta. Lelkesen meg is tartottam az órát. Tapasztalatlanságomból és naivitásomból fakadóan azonban nem készültem föl arra a viharos megbeszélésre, mely az órát követte. A kollégák egy része üdvözölte ugyan a kezdeményezésemet (de valószínűleg maradtak a saját módszereiknél), volt viszont egy gáncsoskodó kolléga, aki ellenem fordult. Igyekezett maga mellé állítani a többieket, mintegy ellenségként tekintve rám. A bemutató óra után gyakran jelent meg váratlanul órát látogatni, és amikor és ahogyan csak tudott, „jobbító szándékkal” kioktatott, rám pirított, megszegényített. Érthető volt számomra – már akkor is – a szakmai

félteékenység, de nem igazán tudtam mit kezdeni vele. Elbizonytalanított, holott mentorálnia kellett volna. Ez is meghatározó élmény volt: így biztosan nem szabad!

Tíz évig tanítottam itt (a gyeden töltött időt leszámítva). Az intézmény-összevonások következtében az iskola sajnos teljesen leépült, a testnevelés tagozat is megszűnt, egyre kevesebb, ám egyre problémásabb gyerekek kerültek hozzánk. Egyre kevésbé tudtak munkát adni a pedagógusoknak, mindenki igyekezett menekülni a süllyedő hajóról. Ekkorra a házasságom megromlott – a munkámat szerettem volna tiszta lappal folytatni, így én is menekülőre fogtam.

ÁTIGAZOLTAM

Pályámat abban az általános iskolában folytattam, ahova annak idején én is jártam. A főiskola végeztével semmiképp sem akartam oda visszatérni tanítani, ahol diák voltam, pedig kézenfekvő lett volna. Akkor nem igazán tudtam megmagyarázni, hogy miért, de hallani sem akartam arról, hogy volt tanárim a kollégáim legyenek. Senki nem értette ezt az ésszerűtlen döntést, már csak azért sem, mert szeretettel vártak volna vissza. Mára már nyilvánvaló számomra, hogy azért ódzkodtam ettől, mert még dolgoznom kellett a diákból tanárrá váláson, amit akkori elképzeléseim szerint nehezített volna a régi ismeretség. Ekkorra azonban már tisztázódott bennem, hogy a katedra melyik oldalán állok. Magabiztosságot adott a többéves gyakorlat is. Két évvel ezelőtt ebbe az iskolába írtam nagyobbik fiamat, akinél akkorra az otthoni gondok miatt magatartási és tanulási za-

varok jelentkeztek. Arra gondoltam, talán segíthetek rajta is.

Az „átigazolás” nem ment zökkenőmentesen, de végül sikerült. Bár sokszor a sírás fojtogatott munka közben, elveszettek éreztem magam, de meg akartam mutatni, hogy jól döntöttek, amikor fölvettek.

Osztályt ugyan nem kaptam, de jó néhány alsós rajzórán bizonyíthattam. Bele is tettem munkába, nagyon igyekeztem. A kollégákkal va-

ló kapcsolatépítéstől viszont féltem kicsit, hiszen összeszokott, régi tantestület voltak, ahol én „betolakodónak” éreztem magam.

Gátlásaim lassan oldódni kezdtek, a kollégák is egyre befogadóbbak lettek. Magánéletem is rendeződött. Bekerültem az iskolánkban működő művészeti alapiskola tantestületébe. Kaptam két alsós, „önálló vizuális alapiskolás” csoportot, akiket hetente, délutánonként kétszer négy tanórán taníthattam. Ez az én életemben és a vizuális iskolánk életében is nagyszerű időszak volt. Folyamatosan zajlottak a foglalkozások három-négy tanárral és nagyon sok gyerekekkel.

ÚJRA TANULOK

A jogszabályi változások következtében az ezredfordulótól a művészeti iskolákban előírták a tanári végzettséget, így sürgősen szükségessé vált számomra a rajztanári diploma megszerzése. Ez mesébe illő gördülékenységgel ment. Fölfedeztem, hogy keresztfélévvel indul olyan képzés, ahol rajz „spekolos” tanítók – felvételi procedura nélkül – két év alatt rajztanári diplomát szerezhetnek. Az iskolavezetés támogatott, így boldogan váltam ismét

diákká. Feledhetetlen két év következett, nagyon sok új szakmai, didaktikai ismeretet szereztem, ötleteket, technikákat, barátokat gyűjtöttem, amik-akik azóta is velem vannak... Annak ellenére, hogy a rajzolásra így igen kevés idő jutott, a képzés minden percét hasznosnak, gazdagítónak éltém meg. Más aspektusokból is megvilágosodott előttem a rajzitanítás, a gyerekrajzok és a képelemzés világa, cizellálódtak korábbi téziseim. Hálás szívvel gondolok ottani tanáraimra.

Emlékszem az első művészettörténeti-műelemző dolgozatomra, melyben Rubens egy sokalakos, nyakatekert mozgásban lévő kövér nők elrablását ábrázoló, rendkívül

mozgalmas képét elemeztem! Épp azért választottam ezt a festményt, mert alapos irodalma volt, így azokat végigolvasva, gyakorlatilag „összeollóztam” a dolgozatomat. Nem lustaság vagy ötletelenség volt ez részemről, hiszen akkoriban még nem működött a

„Ctrl+C – Ctrl+V” megoldás. Csupán arról volt szó, hogy a képelemzést én akkoriban valami „misztikus, nagyon tudományos, szakértői feladatnak” képzeltem, amelyhez én nyilvánvalóan nem érthetek. Eszembe sem jutott, hogy én is megfogalmazhatnám véleményemet, gondolataimat a képről. Lázasan kutattam és vettem össze a különböző műelemzéseket, igyekeztem belőlük egységes, kerek egészet alkotni, a mű megdicsőítése mellett, a szakszargon nagyon precíz használatával. Ez persze nem volt nehéz feladat, hiszen az említett műnek – rubensi és barokk mivolta következtében – legfőbb jellemzője a „nagyon” volt. Nagyon mozgalmas, nagyon aprólékosan kidolgozott, nagyon mozgó és nagyon gömbölyded nőekkel, egyszóval nagyon tipikus mű ez a festmény. Az elemzéssel vég-

ső soron elégedett voltam, kíváncsian vártam az értékelést. Nagyon csalódtam, mert hármast kaptam! Tanárom az indokolásnál azt mondta, mindaz, amit leírtam, nagyon szakszerű, alapos munka, na de mi közöm van nekem Rubenshez, mi közöm van nekem Leukipposz lányaihoz, hogy jövők én a képbe?! – mert csak *ez* nem derült ki a dolgozatomból! Leforráztak a szavai, de abban a pillanatban világossá vált számomra, hogy egyáltalán nem az a műelemzés, amit én csináltam...

Következő dolgozatomat egyik kedvencemről, Chagallról írtam. Megvilágosodásomból adódóan úgy döntöttem, pont az ellenkezőjét fogom csinálni, mint Rubens-

nél! Leültem, körbevettem magamat Chagall képeivel, és elkezdtem írni a *saját* gondolataimat. Összerendezve ismereteimet, véleményemet, asszociációimat. Mindent föltettem egy lapra, arra gondolva, most majd kiderül, jól értettem-e tanárom sza-

vait. És ez volt az, amit várt tőlem a tanár úr! Felszabadult írásom olyannyira tetszett neki, hogy arra a félévre megajánlotta műelemzésből az ötöt. A mai napig igyekszem ezzel a szemlélettel tanítani a művészettörténetet, elemezni a műalkotásokat. Ez elég nehéz feladat, hiszen korábban arra szocializálódtam, hogy egy-egy műalkotás elemzése egy adott, kompetens emberek által rögzített ismerethalmaz, melyet én vagy befogadok, elfogadok, és én is úgy látom, de ha nem úgy látom, akkor is megtanulom. Pedig nem! Az alkotásokat nézni kell, fürkészni: van-e felém üzenete egy-egy műnek, mit mond nekem, jólesik-e néz-nem, jön-e az a híres „otthonosságérzés”, melyet fent említett tanárom emlegetett mindig... Természetesen szükség van alapismeretekre: minél tájékozottabb vagyok,

az alkotásokat nézni kell,
fürkészni: van-e felém
üzenete egy-egy műnek,
mit mond nekem, jólesik-e
néz-nem, jön-e az a híres
„otthonosságérzés”

annál szakszerűbb és magával ragadóbb lesz az elemzésem.

ÖSSZEFONÓDÁSOK

A főiskolán megtanult műelemzési gyakorlatot próbálom diákjaimmal is megértetni, ezt igyekszem alkalmazni az óráimon. Ma az alapműveltséghez már nem feltétlenül tartozik hozzá, hogy tudja az ember, hol van és mi az a Pantheon, a Colosseum vagy a Sagrada Família, ki volt Csontváry vagy Monet, és hogy mi az az impresszionizmus. Mégis meg kell találnunk a módját az érdeklődés felkeltésének! Fontosnak tartom, hogy elérjem tanítványaimnál, hogy ne a számonkérés miatt tanuljanak, ne miattam figyeljenek, hanem valamiféle kíváncsiságból, belső indítatásból.

Szeretném, ha a gyerekek nem úgy ülnének az óráimon, mint én annak idején, csak egy plusz megtanulnivalót látva a művészettörténetben. Igyekszem minden alkalmat megragadni, hogy minél többféle aspektusból szerezhessenek ismereteket, hogy merjenek saját szemükkel látni és elemezni, véleményt mondani és azt megvédeni. Nagy segítség ebben a modern technika. Saját tanulmányútjaimon készített fényképeimet, videóimat gyakran használom a tanítás során. A gyerekek elbűvölten hallgatják például, hogy milyen élmény belépni egy hatalmas gótikus templomba, ahol az üvegablakokon beszűrődő színes fények, a tiszteletet és csöndet parancsoló magasságok a látogatóban azt az érzést keltezik, hogy nem is a földön jár! Vagy micsonda izgalmak várják az embert egy piramis belsejében vagy a római katakombákban!

És hogy vajon mi köze lehet a barokk illuzionizmusnak a nagyon mai street-art-hoz? Valamennyire színésznek is kell lennem, olykor pszichológusnak, néha varázslónak, hogy tudjam, mikor, mit és hogyan kell mondanom és megmutatnom a figyelem felkeltéséhez és fönntartásához. Használok tehát a digitális fényképezőgépet, a projektort és az internetet is. Az ember ázsiója nagyra nőhet a gyerekek szemében, ha képben van az őket érdeklő témákban, például a technikai eszközök terén. Elérhető vagyok az internetes közösségi oldalon is, mert hiszem, hogy lehet ezt okosan használni: fontos, érdekes ismeretek megosztására (melynek megtekintéséről, „tetszési indexéről” még visszajelzést is kapok), a tanítványaim által közzétett ismeretek, vélemények kommentálására, saját alkotásaik véleményezésére. Az érdeklődő gyerekek ezáltal gyakorlatilag különórákat kaphatnak, kicsit hozzátehetek így az oly

kevéske heti 45 perchez. Megismertethetem a gyerekeket ezen keresztül a saját alkotói tevékenységemmel is. Helyesen írva, választékosan fogalmazva igyekszem hatni rájuk, figyelmüket az értékes

információk felé terelni, a közösséget is formálva. A netes jelenlét arra is kiválóan alkalmas, hogy „négy szemközt beszélgessek” az engem megszólító diákokkal. Miért ne tenném?! Gyakran nagyon hasznos beszélgetések ezek, épülésünkre, gazdagodásunkra szolgálnak mindannyiunknak. Az iskolai rohanásban nincs idő és mód arra, hogy privát szférát teremtsünk, pedig a gyerekeknek igényük lenne rá!

A következő alapvetésem a fentiekből is adódóan: minden körülmények között arra kell törekedni, hogy a gyerekekkel egyénileg foglalkozzunk. Ismerjük meg az egyéniségét, próbáljuk megtalálni, mi az, amiben

az ember ázsiója nagyra nőhet a gyerekek szemében, ha képben van az őket érdeklő témákban

jó, biztassuk, bátorítsuk, ösztönözzük, hogy kibontakozhasson. Ez nagyon fáradtságos, aprólékos munka, olykor nehezen vagy egyáltalán nem hoz eredményt, de többnyire sikerrel jár! Azt hiszem, diákságom éveit – különösen az általános iskolában – végig az volt a legfőbb problémám a pedagógusokkal, hogy csak mint „az egyik gyereke a sok közül” tekintettek rám, sokszor még a nevemet sem tudták megjegyezni, mivel halk szavú és önbizalomhiányos kislány voltam. Ez a fájó emlék késztet arra, hogy megismerjem tanítványaimat tanításon kívüli helyzetekben is, a hozzám hasonlóan önbizalomhiányosokat biztathassam, erősíthessem, a tétováknek alternatívát mutathassak, az öntelket pedig a realitások talajára állíthassam. Persze „a megmondó ember” sem szeretnék lenni. Csupán annyiról van szó, hogy nem feledve gyerekkori élményeimet, és tanulva a saját fiam iskolai konfliktusaiból is, azon dolgozom, hogy jó pedagógussá válhassak.

Miközben rendeződtek a dolgaim – megismerkedtem mostani férjemmel, aki onnantól fogva igazi társam lett az élet minden területén –, nagy kihívást jelentett két fiam sorsának rendezése, akik mintha teljesen igazolták volna a „cipésznek a cipője...” mondást. Különösen a nagyobbik fiamat viselték meg az otthoni gondok és a válás. Magatartászavar, tanulási zavar, nevelési tanácsadó, figyelmeztetők, beírások, bukások szegélyezték az életét. Ez kollégáimmal való kapcsolatomra is hatással volt, hiszen egy iskolában voltunk mindketten. Szégyenkeztem, állandóan „ügyeket tisztáztam” kollégáim előtt. Elbizonytalanodtam kissé a munkámat illetően is, folyama-

hogy akarok én
gyerekeket nevelni,
ha a saját fiaimból sem
tudok embert faragni

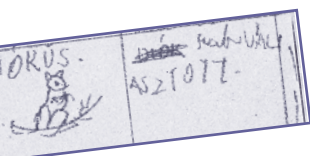
mindenkinek szüksége
lenne arra, hogy eljárhasson
egy pszichológushoz

tosan kétségek gyötörték, mit keresek én a pályán, hogy akarok én gyerekeket nevelni, ha a saját fiaimból sem tudok embert faragni. Végül sok elkeseredett próbálkozás, kudarc után férjemmel elhatároztuk, hogy szakember segítségét kérjük. Egy nagyszerű családterapeutához kerültünk. A pszichológus gyerekeimmel való beszélgetése sorozatosan kudarcba fulladt (talán mert nekik nem volt szükségük rá), de a férjemmel évekig jártunk hozzá, dolgoztunk a problémáinkon.

Fölmerülhet a kérdés, mi köze a magánéletnek a pályám alakulásához, a jó pedagógussá váláshoz. A magánélet hatással van a munkánkra, a munkánk a magánéletünkre. Szorosan összefonódnak. Esetemben szakmailag is összefüggésben volt a két tényező: mindaz, amire rájöttem ez idő alatt, nagy hasznomra volt nemcsak a saját gyerekeimmel való kapcsolatomban, a problémák kezelésében, hanem a munkámban is. Rádöbbentem, hogy családi problémáktól függetlenül minden pedagógusnak, mindenkinek szüksége lenne arra, hogy

eljárhasson egy pszichológushoz! Nem az amerikai vígjátékok mintájára. Sajnos, hazánkban ez a kép él. Mi is kaptunk cinikus megjegyzéseket, de nem foglalkoztunk velük, mert napról napra, hétről hétre erősödöttünk, megbizonyosodtunk, ügyesedtünk. Többek közt megtanultam értőn figyelni, felnőtt énből reagálni, odafordulni, érzéseket elemezni. Önismereti tréningnek sem volt utolsó, amelyre megint csak nagy szükségem volt. A munkámban minden áldott nap eszembe jut valamilyen vonatkozásban mindaz, amit akkor megtanultam, fölismertem, tapasztaltam, és nagyon jó

Alkottam és kísérleteztem. Megyei képzőművészeti vetélkedőt indítottam újtára – az iskolavezetés maximális támogatásával. Rengeteg képzőművészeti versenyre, pályázatra neveztem be – sikerrel – tanítványaimat, és ha hívnak, örömmel megyek zsűrizni, foglalkozást vagy előadást tartani. Bátran próbáltam ki én is új (vagy csak számomra új) pedagógiai módszereket, tanítási technikákat: minderről publikáltam is az egyik szakmai lapban.³ Érdekel, mindig is érdekelt kollégáim munkája, innen jött az ötlet, hogy talán jó mentor lennék. Így beiratkoztam erre a képzésre, ahol az idén teljesítettem a mentortanári pedagógus szakvizsga követelményeit. Aki tanult munka mellett, az tudja, mit jelent három levelezős diploma. Észrevétlenül kell megoldani a pénteki „különutakat”, a tanulást, a beadandók megírását, a vizsgaidőszakokat. Közben el kell viselni néhány kolléga kritikáját, meg kell szervezni a család hétfői ellátását. A tanuló pedagógus tehát nagyon megterhelő, de inspiratív életforma. Míképp a pszichológussal való beszélgetést, azonképpen a *folymatos tanulást, megújulást is alapvető fontosságúnak* tartom a jó pedagógussághoz vezető úton.

ÚTKERESÉSEK ÉS ÚTMUTATÁSOK

Most itt tartok. Melyek volnának pályám tanulságai?

Soha ne feledkezzünk el a *bennünk élő gyermekekről!* De semmilyen körülmények között nem szabad feledni azt sem, hogy mi vagyunk a *tanítók.*

Tudni kell *odafordulni* gyerekekhez, szülőkhöz, kollégához – és értő figyelemmel hallgatni. És kell tudni *mosolyogni*, hiszen az a legijedtebb, legszorongóbb és legelleneségebb tekintetet is elmossa.

Fontos minden egyes gyerekre egyéni-ségként tekinteni, rá kell találni a hozzájuk vezető útra, meg kell próbálni megnyerni őket magunknak! Ettől is nagyon nehéz és stresszes ez a pálya, hiszen a saját energiáinkat, begyűjtött kincseinket osztogatjuk, ráadásul önként és élvezettel! Óriási energiákat szabadít fel, mikor például az ember

próbál „fogást találni az iskola rosszán”, vagy amikor igazságot kell tenni lehetetlen helyzetekben, amikor „rajtunk a világ szeme”.

Mindannyian tudjuk, hogy micsoda titkos öröm és elégedettségérzés járja át a lelkünket egy-egy asztalunkra helyezett, kezünkbe nyomott kis rajzocska, kedves levél láttán, amikor életük titkait bízzák ránk tanítványaink a tanácsunkat kérve... vagy évek múlva is emlékeznek az általunk tanítottakra, óráinkra, emberségünkre, sőt egyéniségünkre. Jóleső érzéssel dédelgetem magamban azokat az emlékeket, melyek arról szólnak, hogy én biztattam, támogattam valakit tehetsége kibontakoztatásában, vagy például képvisül választott az élet bármely területén.

A titok tehát az években, a rengeteg tapasztalásban is van, bár van olyan kolléganőm, aki még pályakezdőnek számít ugyan, de zseniális tehetséggel, hosszas kísérletezések nélkül is valóban kiváló pedagógus. És akad olyan is, aki nálam is több tapasztalattal rendelkezik, de mégsem sikerült megtalálnia azt a bizonyos *utat.* Lehet, hogy erre születni kell. (Nem feled-

aki tanult munka mellett,
az tudja, mit jelent három
levelezős diploma

³ 2008–2014 között 14 szaktárgyú írásom jelent meg a *Tanítás-tanulásban*, az Apáczai Kiadó szakmódszertani folyóiratában. Részletek a saját honlapomon: rabbetti.hu.

ve a szabályt: tíz százalék tehetség, kilencven százalék szorgalom.)

Befogadónak és elfogadónak kell lennünk, mindenre nyitottnak, meg kell őriznünk gyermeki kíváncsiságunkat, hogy apellálni tudjunk gyermekeinkére, és folyamatosan tanulnunk kell, hogy taníthassunk. Nem adatokat, szövegeket, hanem az ismeretszerzést, a tanulást, a kérdezést, a megfigyelést, a következtetést, a világ működését. Rudolf Steiner szavaival:

befogadónak és elfogadónak kell lennünk

„Ne a mi igazságainkban higgyen az ifjúság, hanem a mi személyiségünkben. Azt vegyék észre a felnővekvők, hogy mi keresők vagyunk, és őket is a keresők útjára kell vezetnünk.”

Megyek tehát tovább az utamon, nyitott szemmel, gyermekénemet sem megtagadva: ha kell, játszom és varázsolok, versengek és lelkesítek, de mindenképp erőfeszítéseket teszek.

Szentendrei Néprajzi Múzeum – múzeumpedagógiai program

Évkörkép – „Tengeri-törökbsa”

A *„Hagyományéltetés az óvodai nevelésben”* című akkreditált képzésünk őszi alkalmán a kukoricafosztás és betakarítás, az egészséges táplálkozás, valamint a népi játékok készítése a program.

Évkörkép – „Visszatánítás”

Anyáról lányára száll az életszemlélet, a tudás. Nem valószínű, hogy saját maga fonta fonalból, saját maga készítette szötte ruhájában fog felnőtté válni egy mai kislány, de a visszatánítás elengedhetetlen ahhoz, hogy hagyományainkat mai világunkhoz alakítva tovább vihessük.

Kerekező – „Zörög a kocsi, pattog a Jancsi...”

Az autóval száguldó fiatalok számára különös érzés a szekér „kocsiszekrényébe” ülni, sőt elemeire szedni, majd összerakni a kocsit, a Kocs községről elnevezett hajdani járművet.